

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ВІД ОПЕРАЦІЙ ІЗ ВІРТУАЛЬНИМИ АКТИВАМИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД І ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ

LEGAL ASPECTS OF TAXATION OF INCOME FROM OPERATIONS WITH VIRTUAL ASSETS: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND ITS IMPLEMENTATION IN UKRAINE

Товкун Л.В., к.е.н.,

доцент кафедри фінансового права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Жук О.І., студентка III курсу міжнародно-правовий факультету

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Статтю присвячено аналізу міжнародного досвіду правового регулювання віртуальних активів, оподаткування доходів від операцій з ними, а також дослідженню сучасного стану і перспектив розвитку вітчизняного законодавства щодо регулювання обігу віртуальних активів. На даний час у світі не має єдиних підходів до визначення віртуальних активів. Орієнтиром для законодавців та експертів у цій галузі на сьогодні залишаються висновки та рекомендації Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF). Для цілей застосування Рекомендацій FATF країни повинні розглядати віртуальні активи як «власність», «доходи», «кошти», «кошти чи інші активи» або іншу «відповідну вартість». Такий підхід дозволить не звужувати перелік віртуальних активів до криптовалют або інших інструментів, що створені відповідно до технології системи розподіленого реєстру, а розглядати їх більш повно, враховуючи їх різні аспекти. Більшість країн світу регулюють питання з віртуальними активами враховуючи особливості національного законодавства. Країнами – лідерами, у таких питаннях є Швеція, Швейцарія, Данія та Велика Британія. Наведена по ним інформація дозволяє зробити висновки щодо неоднозначності застосування підходів до оподаткування доходів від операцій з віртуальними активами, які залежать від визнання і статусу віртуальної валюти в окремо взятих країнах (криптовалюти розглядаються як платіжний засіб, криптоактив, специфічний товар, електронний актив та ін.). При оподаткуванні доходів від криптовалют зберігається практика щодо застосування загального податкового законодавства, що не пристосоване до цієї сфери. Важливим є розробка спеціальних норм, які можуть бути більш комфортними та коректними у застосуванні до сфери віртуальних активів. Прийняття спеціального законодавства для цієї сфери допоможе визначити чіткі і зрозумілі норми, прості процедури щодо оподаткування доходів від операцій з віртуальними активами, які будуть працювати на практиці. Такий досвід є цікавим для України. Питання правового регулювання віртуальних активів в ній на сьогодні залишається відкритим, однак позитивний досвід країн-лідерів і напрацювання законотворців, що пропонують конкурентні та лояльні умови для роботи з такими активами (визначення правового поля, низькі ставки оподаткування та ін.), повинні заохотити компанії та інвесторів вести бізнес на теренах нашої країни.

Ключові слова: цифрова економіка, віртуальні активи, криптовалюта, криптоактиви, міжнародний досвід правового регулювання віртуальних активів, оподаткування доходів від операцій з віртуальними активами.

The article is devoted to the analysis of the international experience of legal regulation of virtual assets, taxation of income from transactions with them, as well as to the study of the current state and prospects for the development of domestic legislation on the regulation of the circulation of virtual assets. Currently, there are no unified approaches to the definition of virtual assets in the world. The conclusions and recommendations of the Financial Action Task Force (FATF) remain the benchmark for legislators and experts in this field today. For the purposes of applying the FATF Recommendations, countries must treat virtual assets as "property", "income", "funds", "money or other assets" or other "relevant value". This approach will allow not to narrow the list of virtual assets to cryptocurrencies or other instruments created according to the technology of the distributed ledger system, but to consider them more fully, taking into account their various aspects. Most countries of the world regulate issues with virtual assets taking into account the peculiarities of national legislation. Sweden, Switzerland, Denmark and Great Britain are the leading countries in such matters. The information given on them allows us to draw conclusions about the ambiguity of the application of approaches to the taxation of income from operations with virtual assets, which depend on the recognition and status of virtual currency in individual countries (cryptocurrencies are considered as a means of payment, a crypto-asset, a specific product, an electronic asset, etc.). When taxing cryptocurrency income, the practice of applying general tax legislation that is not adapted to this area is maintained. It is important to develop special norms that can be more comfortable and correct when applied to the field of virtual assets. The adoption of special legislation for this area will help define clear and understandable rules, simple procedures for taxation of income from operations with virtual assets, which will work in practice. Such experience is interesting for Ukraine. The issue of legal regulation of virtual assets in it remains open today, however, the positive experience of leading countries and the work of legislators offering competitive and loyal conditions for working with such assets (definition of the legal field, low tax rates, etc.) should encourage companies and investors to do business on the territory of our country.

Key words: digital economy, virtual assets, cryptocurrency, crypto assets, international experience of legal regulation of virtual assets, taxation of income from operations with virtual assets.

Постановка проблеми. Глобалізація національної економіки і активний розвиток цифрових технологій призвели до зростання обсягу операцій з цифровими активами до яких відносять і віртуальні активи. З огляду на це країни – члени Європейського Союзу та інші держави докладають певних зусиль для розвитку ринку віртуальних активів, виходячи з того, що наразі він став необхідним елементом сучасної економічної парадигми будь-якої держави. Тому завдання, що стоять перед цими державами і вітчизняною правовою наукою стосуються визначення змісту, правового регулювання і ролі віртуальних активів у сучасному світі і, безпосередньо, в Україні.

Аналіз наукових публікацій щодо віртуальних активів свідчить про те, що нині не існує достатньо чіткого

визначення та розуміння термінологічної бази у цій сфері, що породжує наукові дискусії. Окремі питання запровадження та розвитку віртуальних активів досліджувались такими вітчизняними й зарубіжними вченими, як: А. Кудь, М. Кучерявенко, Є. Смичок, В. Костюченко, Д. Ніколаї, І. Гусева, Т. Петрова, Д. Зетше, Р. Прайс, В. Феррарі, Л. Фрідкін, та інші. Однак активний розвиток віртуальних активів у світі і їх правова неврегульованість потребують подальшої розробки обраної теми як загалом, так і з виокремленням питань оподаткування доходів від операцій з віртуальними активами. Такий аспект дослідження в роботі є особливо важливим в умовах війни, коли збільшується потреба залучення додаткових інвестиційних ресурсів та розширення ринку фінансових послуг для держави.

Метою дослідження є аналіз міжнародного досвіду правового регулювання віртуальних активів, оподаткування доходів від операцій з ними, а також дослідження сучасного стану і перспектив розвитку вітчизняного законодавства щодо регулювання обігу віртуальних активів.

Дослідження проблеми сутності і правового регулювання віртуальних активів необхідно почати з визначення поняття "віртуальні активи" у світовому контексті [1, с.400]. Зазначимо, що на даний час у світі не має єдиних підходів до такого визначення. Міжнародними фінансовими установами та центральними банками досі не розроблено системних підходів до поняття та використання віртуальних валют. Також наразі не існує єдиного законодавчого акту Європейського союзу, який би регулював це питання для всіх країн-членів однаково. Більшість регуляторів країн світу, у тому числі Європейський центральний банк, обережно підходять до законодавчих ініціатив та паралельно із власними дослідженнями уважно стежать за подальшим розвитком нових технологій і явищ для розробки найбільш ефективного підходу щодо регулювання операцій з віртуальними активами [2]. Орієнтиром для законодавців та експертів у цій галузі на сьогодні залишаються висновки та рекомендації Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (Financial Action Task Force-або FATF). Зокрема, глосарій цього наддержавного органу впровадив таке визначення віртуальних активів, під яким розуміють, «цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або передавати його, а також використовувати для оплати чи інвестицій» [3]. Віртуальні активи не включають у себе цифрове вираження фіатних валют, цінних паперів та інших фінансових активів, що регулюються іншими Рекомендаціями. Зазначимо, що саме таке визначення і залишається універсальним на міжнародному рівні. Для цілей застосування Рекомендацій FATF країни повинні розглядати віртуальні активи як «власність», «доходи», «кошти», «кошти чи інші активи» або іншу «відповідну вартість». Беззаперечною перевагою такого підходу є його технологічна нейтральність. Це дозволяє не згадувати перелік віртуальних активів до криптовалют або інших інструментів, що створені відповідно до технології системи розподіленого реєстру, а розглядати їх більш повно, враховуючи їх різні аспекти. Так, наприклад, в останні роки простір віртуальних активів розширився і включив у себе ряд нових продуктів та послуг, бізнес моделей, видів діяльності та взаємодії, в тому числі операції між різними видами віртуальних активів [4].

Сьогодні законодавці більшості країн світу регулюють питання з віртуальними активами з урахуванням особливостей національного законодавства. Країнами, які звертають на себе увагу при такому дослідженні є Швеція, Швейцарія, Данія та Велика Британія. У той же час, при регулюванні таких активів у цих країнах використовується більш популярний та знайомий суспільству термін «криптовалюта» та її синоніми: віртуальна валюта, криптоактиви, токени тощо. Пов'язано це, знову ж таки, із відсутністю чіткої законодавчої бази щодо регулювання віртуальних активів і наявністю дискусій по більш конкретним питанням, що стосуються ліцензування діяльності криптобірж, оподаткування криптовалют та ін. У цій роботі ми будемо використовувати згадані терміни (віртуальні активи, криптовалюта, криптоактиви, токени) як синоніми для більш вірного їх сприйняття, уникнення зайвої деталізації та повторюваності, адже їх оподаткування в досліджуваних державах не розрізняється.

Виділяючи питання оподаткування доходів від операцій з віртуальними активами необхідно зазначити, що кожна країна вирішувала їх по-різному, в залежності від збільшення кількості криптовалютних транзакцій, сприятливої позиції держави по відношенню до правового регулювання таких активів та інших факторів. Це спри-

яло тому, що національні податкові органи звернули увагу на крипторинки, зокрема на необхідність встановлення їх класифікації (правового статусу криптовалют) та визначення операцій, що підлягають оподаткуванню.

Потрібно зазначити, що важливий вплив на європейські держави, у тому числі на ті, що не входять до Європейського Союзу (далі-ЄС), здійснило рішення Суду Справедливості ЄС «Податковий орган Швеції проти Девіда Хедквіста» (Skatteverket vs David Hedqvist) від 22 жовтня 2015 року [5]. Суть справи полягала в тому, що пан Хедквіст бажав здійснювати надання послуг обміну традиційної валюти, зокрема шведської крони, на віртуальну валюту «біткоїн» та навпаки. Перед тим, як реалізувати свою ідею, він звернувся до Ради податкових консультацій Швеції аби з'ясувати питання щодо сплати податку на додану вартість (далі-ПДВ) під час проведення таких операцій із віртуальною валютою. В результаті виникла суперечка між Радою та Податковим органом Швеції, рішення якої і здійснив Суд. Він виклав тезу про те, що біткоїн є платіжним засобом, та операції з ним звільняються від оподаткування ПДВ відповідно до Директиви ЄС. Тобто, Суд Справедливості фактично визнав віртуальну валюту-біткоїн-на одному рівні із традиційною валютою. Передбачувано, що таке рішення не тільки стало великим проривом у галузі законодавчого регулювання криптовалют, але й визначило напрямок подальшого розвитку країн ЄС у цій сфері. Щодо Директиви, посилання на яку міститься у рішенні, то йдеться про Директиву Ради ЄС 2006/112/ЄС від 28 листопада 2006 року про спільну систему податку на додану вартість [5]. Криптовалюта у Швеції не заборонена законом і її використання дозволено владою. Важливим фактором, що впливає на розмір оподаткування криптовалюти, є її ціна під час придбання та обороту криптовалюти протягом звітного періоду. Криптовалюта розглядається тут як засіб платежу. Якщо для фізичних осіб діяльність з криптовалютою пов'язана із колекціонуванням, придбанням в особистих цілях та іншим отриманням валюти в рамках хобі, то податок на такий дохід не сплачується. Якщо ж придбання здійснюється у професійних цілях з метою отримання прибутку протягом довгого періоду часу та із використанням спеціального обладнання, то така діяльність оподатковується [6]. Також у Швеції криптовалюта обкладається податком на приріст капіталу за фіксованою ставкою у 30% – це здійснюється відповідно до глави 32 Закону про податок на прибуток (Inkomstskattelagen). Такий податок сплачується у разі: продажу криптовалюти; обміну її на один чи декілька типів віртуальної валюти; обміну на фіатну валюту (зокрема, на шведську крону); покупки за таку валюту певного товару чи послуги тощо. У цій країні криптовалюта може обкладатися податком на відсотковий прибуток (якщо віртуальна валюта надійшла на рахунок у вигляді відсотків за кредитом, наприклад), що також має фіксовану ставку у 30%.

Щодо юридичних осіб, то конкретних правил щодо них у країні не встановлено. Вони сплачують прибуток від операцій із віртуальними активами, однак більше це не деталізовано. Податок на додану вартість після вищезазначеного рішення Суду Справедливості ЄС щодо такого об'єкту було скасовано. Цікавим є те, що Швеція не має заборон на використання або торгівлю віртуальними валютами, однак, якщо криптокомпанія пропонує послуги де віртуальні валюти виступають засобами платежу, то така юридична особа зобов'язана зареєструватися як фінансова установа в управлінні фінансового та страхового нагляду Швеції (Swedish Financial Supervisory Authority). Швидкий розвиток криптовалюти в країні підтверджує і той факт, що Ріксбанк (Riksbank) – Шведський центральний банк – ще у 2017 році запустив проект «електронна корона», який передбачає можливість впровадження випуску цифрового доповнення до готівкових гро-

шей. Така е-крона, як і звичайні гроші, випускатиметься Ріксбанком та буде доступною для всіх охочих [7]. Однак наразі конкретних результативних заходів ще не здійснено, і на 2022 рік заплановано тільки ще більш детальне дослідження теми.

Одним із найбільш сприятливих для криптовалюти визнається правове поле Швейцарії. Слід зазначити, що криптовалюту у цій країні було прирівняно до іноземної валюти. Відповідно, як і в Швеції, її звільнено від обкладання ПДВ. Щодо податку на прибуток, то він відповідно до Законів кантонів про податки [8] сплачується за прогресивними ставками, які в сумі не повинні перебільшувати 22% від оподаткованого прибутку. Податок на приріст капіталу як правило на криптовалюту не накладається. Як вже було зазначено, від податку на додану вартість віртуальна валюта звільняється, однак тут слід зазначити, що такий підхід застосовується в разі продажу платіжних tokenів та tokenів-активів. Натомість у випадку продажу майнових tokenів він сплачується у розмірі 7,7% [9].

Певну зацікавленість при дослідженні питань оподаткування операцій з віртуальними активами становить Велика Британія. Вона є однією із лідерів розвитку даної галузі. Це підтверджує і той факт, що відповідно до рейтингу Statista «Bitcoin (BTC) trading volume in 44 countries worldwide in 2020» рівень використання криптовалюти в країні майже такий як і у всіх країнах Європи разом узятих. Слід зазначити, що в законодавстві Великої Британії використовується поняття саме «криптовали», що підтверджується Положенням «Про відмивання коштів, фінансування тероризму та переказ коштів (Інформація для платника)» від 2017 року, де такий визначається як «криптографічно захищене цифрове представлення вартості або договірних прав, яке використовує одну із форм технології розподіленого реєстру (DLT) та що можна переказувати, зберігати або обмінювати в електронному вигляді» [9]. Дохід фізичних осіб від транзакцій із криптовалютами оподатковується на загальних підставах як дохід фізичної особи (тобто сплата прибуткового податку і в окремих випадках – податку на приріст капіталу), а юридичні особи з прибутку сплачують корпоративний податок [10]. Цікавим у Великій Британії є регулювання питань оподаткування валюти, отриманої внаслідок «хардфорку»-зміни базового протоколу віртуальної валюти. Такий процес може призвести до появи нових віртуальних активів, однак законодавець це розглядає як поділ активу, а отже не піддає оподаткуванню [11]. Щодо податку на додану вартість, то обкладання ним залежить від здійснюваної діяльності: зокрема, постачальники послуг або товарів сплачують податок, якщо оплата їм надходить у віртуальній валюті; дохід від майнінгу та обміну криптоактиву на традиційну валюту не підлягає оподаткуванню. Такі положення зокрема відповідають і положенням Директиви Ради ЄС, хоча країна із 2020 року вже і не є членом Європейського Союзу.

Схожим шляхом при оподаткуванні доходів від операцій з віртуальними активами пішла і Данія. Так, у 2016 році країна стала першою у Скандинавії, де купівля нерухомості була здійснена за допомогою використання біткоїну. Ще у 2013 році Данський орган фінансового нагляду визначав ВА як нерегульовану форму цифрових грошей, що не видаються та не гарантуються центральним банком, можуть виступати як засіб платежу та не вимагають окремого законодавчого закріплення. У 2020 році, під час реалізації п'ятої Директиви про протидію відмиванню коштів, криптовалюту було визначено як цифрове вираження вартості, що не випускається та не гарантується центральним банком або органом державної влади, не обов'язково прив'язане до офіційно встановленої валюти, не має правового статусу грошей чи валюти та визнається фізичними і юридичними особами як засіб обміну [12]. Зважаючи на те, що операції із криптовалютами зазвичай визнаються спекуляцією, прибуток від них фізична

особа включає в особистий дохід, та все разом оподатковується за граничною ставкою у 52%. Юридичні ж особи сплачують корпоративний прибутковий податок у розмірі 22% [11]. Тут слід зазначити, що, на відміну від Швеції, Данія оподатковує будь-яку діяльність із криптовалютою, у тому числі і отримання її в рамках хобі.

Наведена інформація дозволяє зробити висновок щодо неоднозначності застосування підходів до оподаткування доходів від операцій з криптоактивами. Вони залежать від визнання і статусу віртуальної валюти в окремо взятих країнах (криптовалюти розглядаються як платіжний засіб, криптоактив, специфічний товар, електронний актив та ін.). На жаль, при оподаткуванні доходів від криптовалюти зберігається практика щодо застосування загального податкового законодавства, що не пристосоване до цієї сфери. Зокрема, це стосується загальних правил оподаткування. На нашу думку, важливим є розробка спеціальних норм, які можуть бути більш комфортними та коректними в застосуванні до сфери віртуальних активів. Саме прийняття спеціального законодавства для цієї галузі допоможе визначити чіткі і зрозумілі норми, прості процедури щодо оподаткування доходів від операцій з віртуальними активами які будуть працювати на практиці.

Що стосується України, то на даний час у державі не існує єдиного зведеного законодавчого акту, що вирішував би відповідне питання, однак є два важливі законопроекти: законопроект «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами в Україні» № 7150 від 13 березня 2022 року [13], а також, тісно пов'язаний із ним законопроект «Про віртуальні активи» № 3637 від 17.02.2022 року [14], що вже був прийнятий але не набрав чинності. Одним із факторів того, що вони не можуть набрати чинності є складна політична ситуація та воєнні дії на території країни. Тим не менше, їх дослідження є важливим для розуміння змісту та механізму оподаткування віртуальних активів. Так, відповідно до статті 1 законопроекту «Про віртуальні активи», віртуальні активи визнаються як «нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, мають вартість та виражені сукупністю даних в електронній формі» [14]. Необхідно зазначити, що при дослідженні спроб законодавчого закріплення віртуальних активів в Україні термін «криптовалюта» в перших проектах законів поступово був замінений на «віртуальні активи». Як зазначає К. Г. Некіт, така зміна не є випадковою: поняття «віртуальні активи» є ширшим та включає в себе й інші види фінансових цифрових активів [15].

Коли законопроект «Про віртуальні активи», було опубліковано на офіційному веб-порталі парламенту, у суспільстві зародилося бурхливе обговорення його положень та новел. З цього приводу Міністерство цифрової трансформації навіть випустило окреме роз'яснення, де серед іншого вказало, що від оподаткування криптовалюти виграватиме не тільки держава яка отримуватиме додаткові надходження до бюджету, а і користувачі та учасники ринку, яким легалізація віртуальних активів забезпечить юридичний захист. Окрім цього, сприятливе правове поле для обороту віртуальних активів буде стимулювати надходження інвестиції закордонних компаній та розвиватиме цю галузь в Україні. На жаль, даний законопроект є рамковим. Замість того, щоб чітко прописувати механізм та процедури здійснення операцій із віртуальними активами, він лише їх визначає та дозволяє. А їх застосування пропонується прописувати у додаткових нормативно-правових актах.

Повертаючись до законопроекту № 7150 від 13 березня 2022 року, зазначимо, що в ньому були висунуті наступні пропозиції щодо оподаткування доходів від операцій з віртуальними активами:

- встановити об'єктом обкладання податком на прибуток підприємств дохід від операцій з продажу або іншого відчуження ВА, а податкову ставку щодо такого об'єкта – 5%;

- включати до загального оподаткованого доходу платника податків (за місяць чи за рік) дохід від операцій із віртуальними активами;

- встановити ставку податку у 5% на доходи фізичних осіб від операцій із віртуальними активами. Не включати до доходу фізичної особи-підприємця суму прибутку від таких операцій;

- для розрахунку загального фінансового результату від операцій із відчуження віртуальних активів вартість їх повинна визначатися виходячи із первісної вартості придбання без урахування переоцінки [13]. Щодо оподаткування доходів податком на додану вартість, то у законопроекті вказано, що не є об'єктом його обкладання наступне: введення в оборот незабезпечених віртуальних активів; відчуження та припинення їх обороту; передача таких активів за посередницькими договорами; надання послуг, що пов'язані з віртуальними активами. Комітетом Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики було здійснено бюджетну експертизу цього законопроекту та винесено в нього декілька зауважень. Так, у законопроекті серед іншого міститься положення про те, що доходи від здійснення операцій із відчуження віртуальних активів не є доходами нерезидентів і, відповідно, не підлягають оподаткуванню. У відповідь на це Міністерство фінансів, експертний висновок якого було включено до документу, відзначило, що це негативно впливатиме на показники надходження податку на прибуток підприємств та призведе до витоку неоподаткованого капіталу за кордон. До того ж встановлення пільгового оподаткування у 5% для прибутку від операцій фізичних осіб із віртуальними активами призведе до потенційних втрат у доходній частині бюджетів усіх рівнів. Загалом, в експертизі відзначено, що прийняття законопроекту та набрання ним чинності можливе лише в разі приведення його у відповідність до статті 27 Бюджетного кодексу та виправлення зазначених помилок.

Незважаючи на певні недоліки і проблеми у правовому регулюванні віртуальних активів і оподаткуванні доходів від операцій з ними, в Україні ринок таких активів вже є об'єктивною реальністю. Згідно з «Глобальним індексом

прийняття криптовалют» у 2021 р. Україна увійшла до 20 кращих країн у загальному рейтингу глобальної платформи Chainalysis і посіла четверте місце при щоденному обігу віртуальних активів в обсязі 1 млрд грн. Це засвідчує вагомий потенціал України у створенні ринків капіталу. Але формування чітких правил функціонування цього ринку з боку держави, використання передового міжнародного досвіду та розвиток відповідної позитивної практики в Україні здобуває все більшого значення.

Висновки. Враховуючи активний розвиток ринку віртуальних активів, більшість держав намагаються не залишати поза увагою таке явище та роблять численні спроби щодо правового регулювання їх обігу. В ході цих спроб застосовується різна термінологія для їх позначення, висловлюються різноманітні позиції щодо оподаткування доходів від операцій з віртуальними активами, використовується позитивний практичний досвід країн-лідерів у цій сфері. Все це обумовлює необхідність виваженого підходу до правового регулювання відносин, що складаються з приводу віртуальних активів. Незважаючи на те, що на сьогодні в Україні все ще відсутня єдність поглядів стосовно сутності віртуальних активів, головним, на що необхідно звернути увагу, на нашу думку, є введення в дію відповідних напрацювань стосовно таких активів. Це суттєво підвищить рівень конкурентоспроможності цифрової економіки України, сприятиме укріпленню її міжнародного іміджу як високотехнологічної держави.

В ході проведеного аналізу практики інших країн щодо оподаткування доходів від віртуальних активів, наші законотворючі пропонують конкурентні та лояльні умови для роботи з такими активами. Тому, визначення правового поля та застосування низьких ставок оподаткування щодо них повинні заохотити компанії та інвесторів вести бізнес на теренах нашої країни. Це надасть додаткові робочі місця та збільшить джерела наповнення бюджету. Таким чином, всупереч тому, що питання правового регулювання віртуальних активів в Україні на сьогодні залишається відкритим, із закінченням війни є всі шанси на остаточне їх врегулювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Товкун Л.В., Саєнко А. Г. Правове регулювання обігу віртуальних активів в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 10/2021. URL: http://www.lsej.org.ua/10_2021/105.pdf
2. Спільна заява фінансових регуляторів щодо статусу криптовалют в Україні. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/spilna-zayava-finansovih-regulyatoriv-schodo-statusu-kriptovalyut-v-ukrayini>
3. FATF (2012-2022), International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation, FATF, Paris, France. URL: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>
4. Віртуальні активи та постачальники послуг з переказу віртуальних активів / керівництво з ризик-орієнтованого підходу. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2018/04/%D0%9A%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B2.pdf>
5. Рішення Суду Справедливості Європейського Союзу щодо оподаткування податком на додану вартість операцій із криптовалютами та коментар до нього. *Право України*. 2018. Вип. 1. С. 162–171. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21CO M=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/prukr_2018_1_17.pdf
6. Council Directive 2006/112/EC of 28 November 2006 on the common system of value added tax. *Official Journal of the European Union L*. 2006. Вип. 347/1. URL: https://www.academia.edu/31254702/Economy_of_Industry_2016_4_76_
7. The e-krona-state money in digital form. 2022. URL: <https://www.riksbank.se/en-gb/payments--cash/e-krona/>
8. Kanton Zug. Income and Wealth Tax. URL: <https://www.zg.ch/international/english/individuals/tax/income-and-wealth-tax> (дата звернення: 14.10.2022)
9. Ліфшиц І. М., Лосєва А. В. Правовое регулирование криптоактивов в Швейцарии. *Международное право*. 2020. Вип. № 4. С. 1–10. URL: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=34370
10. The money Laundering, Terrorist Financing and Transfer of Funds (Information on the Payer). 2017. No. 692. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukksi/2017/692/contents/made>
11. Огляд законодавства щодо регулювання віртуальних активів у сфері боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму. Київ, 2022. 587 с.
12. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/310/%D0%A0%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5/VirtualAssets.pdf>
13. Directive (EU) 2018/843 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 amending Directive (EU) 2015/849 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, and amending Directives 2009/138/EC and 2013/36/EU (Text with EEA relevance). 2018. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32018L0843>
14. Проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами» від 13 березня 2022 р. № 7150. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39211>
15. Закон України «Про віртуальні активи» від 17 лютого 2022 р. № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
16. Некіт К. Г. Розвиток правового регулювання обігу віртуальних активів (криптовалют) в Україні. *Часопис Цивільстики*. 2021. Вип. 44. С. 45-50. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/17865?show=full>